

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ELHÚNYT TAGJAI FÖLÖTT TARTOTT
EMLÉKBESZÉDEK.

SZERKESZTI A FŐTITKÁR.

XX. KÖTET. — 10. SZÁM.

VÁCZY JÁNOS L. TAG
EMLÉKEZETE.

IRTA

PINTÉR JENŐ

RENDES TAG.

(FELOLVASTA A M. T. AKADÉMIÁNAK 1929 FEBRUÁR 4-ÉN TARTOTT
OSZTÁLY-ÜLÉSÉN.)

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1929.

Pápa, 1929. Főiskolai nyomda.

Váczy János emléke.

(Felolvasta a Magyar Tudományos Akadémia I. osztályának 1929. évi február hó 4-én tartott ülésén *Pintér Jenő* r. tag.)

A dunántúli, felvidéki és erdélyi országrészek a tudósok egész sorával büszkélkedtek már akkor, mikor a nagy magyar Alföld a tudomány terén még mindig a legkoldúsabb sivárságot mutatta. Költöket adott ugyan a nagy magyar Alföld nemzetünknek, de a tudomány világában a legújabb időkig sem tudta pótolni azt a kulturális elmaradottságot, mely a törökvilág pusztításai óta átok gyanánt nehezedett erre az anyagi javakban oly gazdag vidékre.

A történeti levegő hiánya, a városi élet fejletlensége és a tudományok meggyökerezésére fölötte ellenséges környezet a legutóbbi évtizedekig fojtogatta ezeken a tájakon egy tudós nemzedék fölserdülésének lehetőségét. Annál nagyobb az érdeme azoknak a kivételes lelki erejű férfiaknak, akik képesek voltak elhárítani maguktól a környezet ernyesztő hagyományát s kulturális érdeklődésüknek olyan eredményeit adták, amelyek örökre beírják nevüket a magyar szellemi fejlődés történetébe.

Váczy János neve is kitörülhetetlen a magyar irodalom-történetírás legjobbjaik sorából.

Kecskeméten született, ott is nőtt fel, de tudományos becsvágya a fővároshoz kötötte. Közel negyven esztendeig élt Budapesten: első egyetemi évétől kezdve haláláig. A hosszú idő nem tudta a főváros rajongójává tenni. Örökösen hazavágyott. Birtoka volt Kecskeméten, a nyarat és a kisebb szüneteket szülővárosában töltötte, rokonsága is kecskeméti volt. Hogyan érezhette volna jól magát — családi körén és könyvtárszobájának falain kívül — a szívvel-lélekkel alföldi ember a főváros összevisszaságában? Az utcákon idegen arcok néztek

feléje, tanári pályáján a zsufolt iskolakaszárnya rakoncátlan tömegével kellett küzködni. Kifáradva a hétköznapi munkában és folytonosan sarkalva tudományos terveitől, került a szórakozásokat, baráti összejöveteleket, társasági életet. Visszahúzódott budai otthonába. Délelőttökint elvégezte iskolai teendőit, délutánonkint munkáin dolgozott, könyveket és kéziratokat forgatott. Évről-évre rendkívüli buzgósággal adta sajtó alá adattári gyűjtéseit, életrajzait, tanulmányait, bírálatait.

Mint tudományos író 1883-ban lépett föl. Huszonnégy éves volt, a budapesti egyetemen befejezte filozófiai tanulmányait s doktori értekezésével próbát tett a magyar irodalomtörténetírásban. *Haller Jánosról és Hármas Istóriájáról* szóló dolgozata szorgalmas munka gyümölcse. Ami adatot össze tudott szedni a nevezetes népkönyv magyar fordítójáról, azt mind egybegyűjtötte s az ifju kutató lelkesedésével iparkodott azon, hogy az irodalmi méltatásban is kiérdemelje tanárai elismerését.

Haller Jánosról írt tanulmánya azért is érdemes az említésre, mert ez az első munka irodalmunkban, mely bővebben foglalkozik a Hármas Istóriával és magyar fordítójával. Nem elcsépelte tárgyat választott bemutatkozásul, hanem olyan témát, melyről volt új mondanivalója. De dolgozata úgyszólván csak házi használatra készült. Szélesebb körben akkor vettek róla tudomást, mikor két évvel később Abafi Lajos irodalomtörténeti folyóiratában, a Figyelőben, újból megjelent.

Az 1880-as évek derekától kezdve egyre nagyobb tudományszomjussággal mélyedt bele a magyar irodalom XVIII. és XIX. századi történetébe. Számos kisebb írói arcképe mellett megírta Ráday Gedeon, Kulcsár István, Katona József, Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Toldy Ferenc, Vachott Sándor és Szemere Miklós munkásságáról szóló tanulmányait. Arany Jánossal mint lírikussal, Eötvös Józseffel mint politikussal, Deák Ferencsel mint szónokkal és levélíróval foglalkozott. Kortársai közül különösen Salamon Ferenc és Pauler Gyula történetírói érdemeit méltatta behatóan.

Egyike volt a legalaposabb és legtermékenyebb tudományos könyvismertetőknek. Legszívesebben a Századokba, Egyetemes Philologiai Közönlönybe, Budapesti Szemlébe, Iro-

dalomtörténeti Közleményekbe és Irodalomtörténetbe dolgozott. Birálatai tudós-pályatársainak komoly megbecsüléséről tanuskodnak. Van bennük bizonyos filozofáló hajlandóság — amivel többnyire együtt jár némi bőbeszédűség — de magjuk is van mindig, ami viszont a témába való lelkiismeretes elmélyedés és az éveken keresztül rendszeresen megszerzett irodalomtörténeti tudás eredménye. Ezek a birálatok nemcsak ismertető és elmélkedő jellegűek, hanem egyuttal helyreigazító és újabb adalékokat nyújtó kritikák. A megbírált szerző személyét sohasem sértik, a tárgy tisztázását mindig előmozdítják. Az irodalom elismert tekintélyeivel szemben épen olyan őszinték, mint amilyen nyugodt hanguk akkor is, ha kevésbé gondos szerző vagy bizonytalanabb mozgású kezdő kerül a kritikus ítélőszéke elé.

Egyik-másik birálata valóságos tanulmány. Az ilyen birálatok csak úgy jöhettek létre, hogy a bíráló maga is behatóan foglalkozott az illető kérdéssel s jegyzeteinek fontosabb részeit beleszötte fejtegetéseibe.

A tudományos birálaton és irodalmi méltatáson kívül különös kedvvel mélyedt bele életrajzok írásába. Ide tartozó munkái között méltó feltűnést keltett 1895-ben *Berzsenyi Dániel életrajza*. Ezt a pályaművét a Magyar Tudományos Akadémia az irodalomtörténeti Lévy-díjjal jutalmazta. Nemcsak az életrajzi adatok felkutatása, egybeállítása és magyarázata érdemel benne elismerést, hanem a korrajzi háttér gondos rajza és a szoros értelemben vett irodalmi részletek megbízhatósága is. Az érdeemes irodalomtörténetíró a régebbről ismert források és feldolgozások anyagát egybehordta, megrostálta és kiegészítette, Berzsenyi Dániel munkáinak minden tekintetben megnyugtató irodalomtörténeti jellemzését adta s egyben szabatosan kijelölte a költő helyét a magyar óklaszszikai irányu irodalom fejlődésében. Amennyire szó lehet egy tudományos téma befejezéséről, alaposan kidolgozott könyvével lezárta a Berzsenyi-életrajzok sorát. Tudományos biografiai értelemben itt már bajos új munkát adni. A jövő kutatásai mindössze néhány részletkérdés pontosabb megvilágítására szorítkozhatnak.

1913-ban jelent meg *Tompa Mihály életrajza*. Ez is

olyan gondosan kidolgozott rajza a költő pályafutásának, hogy csak kevés új vonás kerülhet bele a következő évtizedekben. Nemcsak a meglehetősen nagy Tompa-irodalomnak egyik legértékesebb kötete ez, hanem általában a magyar írói életrajzok között is kiváló elismerést érdemlő alkotás. Adatgyűjtése úgyszólván teljesnek mondható, anyagkiválasztása a gyakorlott ítéletű irodalomtörténetíró munkája. Mindenütt az első forrásból merít s még a leghitelesebbeknek látszó régiebb adatokat is újból átvizsgálja a hitelesség és megbízhatóság szempontjából. A jellemző erő és kompozíció dolgában Gyulai Pál érdemes tanítványa, stílus és magyarság dolgában minden hiány és folt nélkül való. Kevés irodalomtörténetírónk ir hozzá hasonló magyarsággal.

Tudományos munkaerejének legjavát mégis csak Kazinczy Ferenc emlékének szolgálata kötötte le legjobban. Kazinczy Ferenc pályájával évtizedeken keresztül behatóan foglalkozott. Jobban ismerte a megújulás korát és a széphalmi mester világát magánál Toldy Ferencnél is.

Kazinczy Ferenc összes munkáinak kiadása kezdettől fogva ott szerepelt a Magyar Tudományos Akadémia munkatervében. Az 1830-as évektől kezdve újból és újból történtek kísérletek arra nézve, hogyan lehetne a nyelvújítás vezérének irodalmi hagyatékát nemzeti közkinccsé tenni. A tudomány szerencséjére az 1880-as évek derekán megtalálták Váczy Jánost s ő magára vállalta a nagybecsű szellemi örökség legfontosabb és legnehezebb részének, a Kazinczy-levelezésnek, egybegyűjtését és sajtó alá rendezését. Munkája minden várakozást meghaladó módon sikerült. Évről évre vaskos kötetekben kerültek a szakközönség elé Kazinczy Ferenc levelei és hozzá intézett levelek, melyeket beláthatatlan időkig forrás gyanánt fog használni minden magyar irodalomtörténetíró, aki ennek a korszaknak szellemi fejlődésével foglalkozik. 1890-ben jelent meg az első kötet, 1911-ben a huszonegyedik.

Kazinczy Ferenc levelezésének kiadása azonos elvek alapján készült. A bevezetés bőven ismerteti az illető kötet leveleiben található legnevezetesebb életrajzi, korrajzi, irodalmi és nyelvészeti mozzanatokat, a jegyzetek magyarázatot nyuj-

tanak a szöveg nehezebben érthető vonatkozásairól. Maga a szöveg betűhöz ragaszkodó hűséggel jelenik meg előttünk, anélkül tehát, hogy bármi kihagyás vagy módosítás volna benne. Ez csakugyan a helyes filológiai szempont. Olyan nagy már az időbeli távolság Kazinczy kora és a mi korunk között, hogy a kényesebb részletek is előbukkanhatnak a kegyelet minden sérelme nélkül.

Váczy János ezzel a magyarányu akadémiai vállalattal rendkívül megkönnyítette a megújulás korabeli magyar irodalom kutatóinak munkáját. Ezért emléke örökre elválaszthatatlan művelődéstörténetünk egyik legfontosabb korszakától. A leggazdagabb irodalomtörténeti anyaggyűjtemény közreadása az ő nevéhez fűződik.

Ebből a több mint három évtizedre terjedő rendszeres munkásságból nőttek ki Váczy Jánosnak Kazinczy-tanulmányai. A történeti, irodalomtörténeti és nyelvtudományi folyóiratokban és az Akadémiai Értesítőben évről évre beszámolt a kutatásai kapcsán fölmerülő fontosabb irodalomtörténeti mozzanatokról. 1909-ben a Kisfaludy-Társaság Költők és Írók című vállalatának kötetei között megjelent *Kazinczy Ferenc*. Ez a munka rövidegében is legformásabb életrajza a halhatatlan nyelvújítónak és irodalmi vezérnek. Minden fejezetén meglátszik, hogy olyan tudományos író írta, aki gyökeréig ismeri Kazinczy Ferenc életét és munkásságát s biztos ítéllettel tudja megválogatni, hogy mit adjon nagy anyaggyűjteményéből olvasóinak.

A legnagyobb magyar írói életrajznak indult másik munkája: *Kazinczy Ferenc és kora*. Ezt a hatalmas munkát a Magyar Tudományos Akadémia Beöthy Zsolt és Riedl Frigyes bírálata alapján még 1909-ben megjutalmazta s ezzel lehetővé tette kiadását is. Első kötete 1915-ben jelent meg, második kötete azonban, a befejező kötet, töredék maradt. Az első kötetben 1806-ig tárgyalta Kazinczy Ferenc pályáját. Kiterjeszkedett a széphalmi vezér életének minden kikutatható mozzanatára s ezzel együtt a megújulás korának irodalomtörténeti és művelődéstörténeti jelenségeire is. Kazinczy Ferenc hatását az egész magyar közművelődés megérezte, tehát az életrajzi tárgyalásnak szokatlanul széles alapra való

fektetése nem mondható jogosulatlanak. A buzgó forráskutató ezúttal is szerencsés földolgozónak bizonyult. Az életrajzi mozzanatokat szerves beledolgozással helyezte a kortörténeti adatok közé s még a jelentéktelennek látszó forrástörmelékeket is biztos kézzel olvasztotta földolgozásának szövegébe.

A bámulatos kitartás meghozta gyümölcsét, az önfeláldozó munka megőrlötte az odaadó szorgalmu férfiú életét. Tiszteletet érdemlő eredményei voltak, de azért pályafutása szomorú magyar tudós-sors. Olyan céltudatos programmal, olyan lelkiismeretességgel és olyan alkotásokkal, mint Váczy János, kevesen dolgoztak a magyar irodalomtudomány munkásai közül. S hervadhatatlan érdemeinek elismerése az volt, hogy mint szerényen díjazott gimnáziumi tanár roskadt össze ötvenkilenc éves korában, közvetlenül nyugdíjazása előtt.

Egykori középiskolai osztálytársai és egyetemi évtársai, akik nem a tanári pályára mentek és nem a tudomány művelték, ekkor már régen eljutottak a hivatalos ranglétrán arra a magaslatra, mely természetszerűen kijár a társadalmi rend érdemes vagy szorgalmas tisztviselőinek. És hol voltak ekkor már, milyen beláthatatlan magasságban, a szerencsésebbek vagy akiknek súlyos szavú pártfogójuk volt. A tudós pedig ezalatt példás pontossággal teljesítette középiskolai tanári kötelességeit s az iskolán kívül olyan nem mindennapi munkát végzett, amelynek eredményeire — a nemzeti múlt kulturális dicsőségének föltárására — büszkén hivatkozhattak a magyar tudományos világ érdemeinek nyugtázói: az államférfiak és politikusok.

Váczy Jánost egyedül csak a Magyar Tudományos Akadémia karolta föl. A tudósok zárt körén kívül mások tudomást sem vettek munkásságáról. Nagy kegy volt, mikor élete végén megengedte a közoktatásügyi kormány, hogy a tanítás terhére fölcserélhesse a Magyar Nemzeti Muzeumba beosztott tanár szerény helyzetével.

Szomorúsággal és szeretettel zárjuk szivünkbe feledhetetlen pályatársunk emlékét.

FÜGGELÉK.

I.

Váczy János életrajzának főbb adatai.

Váczy János 1859 december 3-án született. Szülővárosa: Kecskemét. Egyszerű magyar család gyermeke volt. Középiskolai tanulmányait a kecskeméti kegyesrendi gimnáziumban végezte. Érettségi vizsgálatot 1879-ben tett. 1879—1883-ig a budapesti egyetem filozófiai karán tanult. 1883-ban bölcsészettudományi oklevelet szerzett s a magyar nyelvből és történelemből középiskolai tanári oklevelet nyert. Ezután mint gyakornok a budapesti egyetemi könyvtár szolgálatában állott, innen ment át 1887-ben a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába. 1890-ben muzeumi segédőrré nevezték ki.

1893 őszén odahagyta a siralmasan javadalmazott muzeumi szolgálatot. A közoktatásügyi minisztérium ki-nevezte tanárnak a budapesti VII. ker. Barcsay-utcai állami főgimnáziumba. Itt szolgált 1916 szeptemberéig. Mivel meggyöngült szervezete nem bírta tovább az iskolai munkát, 1916 őszétől kezdve a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába osztották be szolgálattételre. 1918 augusztus 1-én hunyt el Kecskeméten. Szülővárosának katolikus temetőjébe temették. Ravatalánál a M. T. Akadémia nevében Sebestyén Gyula mondott búcsúzó beszédet.

Összeköttetése a M. T. Akadémiával korán megkezdődött. 1886-ban megbízta az Akadémia Kazinczy Ferenc levelezésének összegyűjtésével és sajtó alá rendezésével. Tagja lett az Akadémia Kazinczy-bizottságának és Irodalomtörténeti Bizottságának. 1908 április 30 óta akadémiai levelező tag. Jelentéseivel, bírálataival és fölolvassásaival számos alkalommal szerepelt az osztályüléseken és összes üléseken. Tagja

volt a Magyar Történelmi Társulat, Budapesti Philologiai Társaság és Magyar Irodalomtörténeti Társaság választmányának.

Gyászjelentése: Özv. dr. Váczy Jánosné Laczy Lidia, mint az elhunyt felesége, özv. Bogos Kálmánné Váczy Erzsike, Váczy József dr., ifj. dr. Bagi Béláné Váczy Margit, Sántha Zoltánné Váczy Irén mint gyermekei, ifj. dr. Bagi Béla és Sántha Zoltán mint vejei, Bogos Editke, Bagi Lacika, Sántha Irén és Sántha Piroska mint unokái, úgy a maguk, mint az egész rokonság nevében fájdalmas szívvel jelentik, hogy *Váczy János dr.* budapesti áll. főgimn. tanár, a Magyar Tudományos Akadémia I. tagja, a magyar irodalomtörténet fáradhatatlanul buzgó kutatója, munkás és áldásos életének 59-ik, nemesen szép házasesetének 34-ik évében, hosszas betegség után folyó évi augusztus hó 1-én, Kecskeméten elhunyt. Drága, kedves halottunk földi maradványait folyó évi augusztus hó 3-án délután fél 6 óraker fogjuk a kecskeméti róm. kath. Szentháromság-temető halottas házából a róm. kath. egyház szerint az örök enyészetnek átadni.

II.

Váczy János irodalmi munkássága.

1883.

Haller János és Hármás Istóriája. Budapest, 1883.

1884.

Vachott Sándor élete és költészete. Figyelő. 1884. évf.

1885.

Haller János és Hármás Istóriája. Figyelő. 1885. évf.

Kölcsey Ferenc. Figyelő. 1885. évf.

Néhány szó az ifjusági olvasmányokról. Közoktatás. 1885. évf.

1886.

A klasszikus iskola triászsa. Egyetemes Philologiai Közlöny. 1886. évf.

Tompa Mihály lírai allegóriái. A Kisfaludy-Társaság Évlapjai. 1886.

Gr. Festetics György és a magyar helikoni ünnepélyek. Vasárnapi Ujság. 1886. évf.

Adalék a Petőfi-reliquiákhoz. U. o. 1886. évf.

Majláth Béla. U. o. 1886. évf.

Lord Byron. U. o. 1886. évf.

A Tizek Társulata. Fővárosi Lapok. 1886. évf.

Papp Endre. U. o. 1886. évf.

Tompa ismeretlen műve. Magyar Szalon. 1886. évf.

Petőfi képviselőjelöltsége. Ország-Világ. 1886. évf.

Jókai és Táncsics. U. o. 1886. évf.

A Katona-monda. Egyetértés. 1886. évf.

1887.

Katona József élete és ismeretlen munkái. Figyelő. 1887. évf.

Kulcsár István. U. o. 1887. évf.

Petőfi polemája Vörösmartyval. Magyar Szalon. 1887. évf.

Hirlapirodamunk 1848—49-ben. U. o. 1887. évf.

Az első magyar élclap. Ország-Világ. 1887. évf.

Deák Ferenc Óvása. Remény. 1887. évf.

1888.

Szemere Miklós költészete. Egyetemes Philologiai Közlöny. 1888. évf.

A magyar politikai irodalom története. Adalékok. Századok. 1888. évf.

Tompa Mihály szatirái. Fővárosi Lapok. 1888. évf.

1889.

Deák Ferenc levelei. Budapest, 1889.

Petőfi Sándor életrajza németül. Egyetemes Philologiai Közlöny. 1889. évf.

Kölcsey halála s az akkor támadt polemia. Fővárosi Lapok. 1889. évf.

1890.

Kazinczy Ferenc levelezése. A M. Tud. Akadémia Irodalomtörténeti Bizottsága megbízásából közzéteszi Váczy János. I. köt. Budapest, 1890.

Deák Ferenc mint levéltíró. Fővárosi Lapok. 1890. évf.

1891.

Kazinczy Ferenc levelezése. II. köt. Budapest, 1891.

Gr. Ráday Gedeon. Irodalomtörténeti Közlemények. 1891. évf.

A Mondolat. U. o. 1891. évf.

Arany János lírai költészete. Erdélyi Múzeum. 1891. évf.

Hunfalvy Pál. Vasárnapi Ujság. 1891. évf.

1892.

Gr. Ráday Gedeon összes munkái. Budapest, 1892.

Salamon Ferenc. Vasárnapi Ujság. 1892. évf.

Egy kecskeméti ház. Magyar Szalon. 1892. évf.

1893.

Kazinczy Ferenc levelezése. III. köt. Budapest, 1893. IV. köt. Budapest, 1893.

Kazinczy megyei tisztsége. Irodalomtörténeti Közlemények. 1893 évf.

Pauler Gyula. Vasárnapi Ujság. 1893. évf.

1894.

Kazinczy Ferenc levelezése. V. köt. Budapest, 1894.

Görögpótló tanfolyam. Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. 1894. évf.

1895.

Berzsenyi Dániel életrajza. Budapest, 1895. A M. T. Akadémia által a Léway-díjjal jutalmazott pályamű.

Az egyeztetők. Kazinczy Ferenc. Kazinczy költői iskolája. A klasszikus eposz művelői. Toldy Ferenc. Fejezetek a Képes Magyar Irodalomtörténet I. és II. kötetében.

1896.

Kazinczy Ferenc levelezése. VI. köt. Budapest, 1896. VII. köt. Budapest, 1896.

Az Arkádiai Per. Irodalomtörténeti Közlemények. 1896. évf.

A három város. A magyar irodalom. A M. T. Akadémia. Fejezetek az Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képben II. és III. kötetében

1898.

Kazinczy Ferenc levelezése. VIII. köt. Budapest, 1898.

1899.

Kazinczy Ferenc levelezése. IX. köt. Budapest, 1899.

A „*Gr. Széchenyi István életrajza*“ Egyetemes Philológiai Közlöny. 1899. évf.

1900.

Kazinczy Ferenc levelezése. X. köt. Budapest, 1900.

Kazinczy: Pályám emlékezete. Budapest, 1900.

1901.

Kazinczy Ferenc levelezése. XI. köt. Budapest, 1901.

Berzsenyi Dániel költői és prózai munkái. Budapest, 1901.

1902.

Kazinczy Ferenc levelezése. XII. köt. Budapest, 1902.

Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1902. évf.

A magyar nemzeti irodalom története. Középiskolák felsőbb osztályai számára. Két kötet. Budapest, 1902. — Azontul még több kiadása.

1903.

- Kazinczy Ferenc levelezése.* XIII. köt. Budapest, 1903.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1903. évf.
Kazinczy Ferenc műveiből. Budapest, 1903. A Franklin-Társulat Magyar Remekiróiban.

1904.

- Kazinczy Ferenc levelezése.* XIV. köt. Budapest, 1904.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1904. évf.
Deák Ferenc beszédei. Századok. 1904. évf.
B. Eötvös József politikai művei. U. o. 1904. évf.
Egy fejezet a magyar nyelvújítás történelméből. Budapesti Szemle. 1904. évf.
B. Wesselényi Miklós ifjúsága. Erdélyi Múzeum. 1904. évf.

1905.

- Kazinczy Ferenc levelezése.* XV. köt. Budapest, 1905.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1905. évf.
Kazinczy Ferenc Erdélyi Utazása. Irodalomtörténeti Közlemények. 1905. évf.
Horváth Endre és a nyelvújítás Magyar Nyelv. 1905. évf.
A Keszthelyi Helikon. Budapesti Szemle. 1905. évf.
Rimay János. Egyetemes Philológiai Közöny. 1905. évf.
Toldy Ferenc. Századok. 1905. évf.

1906.

- Kazinczy Ferenc levelezése.* XVI. köt. Budapest, 1906.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1906. évf.
Kazinczy Erdélyi Leveli. Budapesti Szemle. 1906. évf.

1907.

- Kazinczy Ferenc levelezése.* XVII. köt. Budapest, 1907.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1907. évf.
Kazinczy Ferenc leveli. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátott iskolai kiadás. Budapest, 1907. Szent István-Társulat.
A magyar nyelvújítás a fordulóponton. Magyar Nyelv. 1907. évf.
Széphalom. Budapesti Szemle. 1907. évf.

1908.

- Kazinczy Ferenc levelezése.* XVIII. köt. Budapest, 1908.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1908. évf.
A magyar irodalmi kritika kezdetei Beöthy-émlékkönyv. Budapest, 1908.

1909.

- Kazinczy Ferenc levelezése.* XIX. köt. Budapest, 1909.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1909. évf.

A nyelvújítás győzelme. Budapest, 1909. Akadémiai székfoglaló értekezés.
Kazinczy Ferenc. Budapest, 1909.

1910.

Kazinczy Ferenc levelezése. XX. köt. Budapest, 1910.
Kazinczy Ferenc levelezése. Akadémiai Értesítő. 1910. évf.
Kazinczy történetirői működése. Budapesti Szemle. 1910. évf.
B. Wesselényi Miklós ifjúkora. Századok. 1910. évf.
Jelentés a gr. Karátsonyi-pályázatról. Akadémiai Értesítő. 1910. évf.

1911.

Kazinczy Ferenc levelezése. XXI. köt. Budapest, 1911.
Jelentés Széphalomról. Akadémiai Értesítő. 1911. évf.
Kazinczy Lajos. Budapesti Hírlap. 1911. évf. 234. sz.
Az „egy” mint határozatlan névelő. Magyar Nyelv. 1911. évf.

1912.

Kazinczy Ferenc ősei. Turul. 1911. évf.

1913.

Kazinczy Ferenc eredeti művei. Akadémiai Értesítő. 1913. évf.
Tompa Mihály életéből. Akadémiai Értesítő. 1913. évf.
Tompa Mihály életrajza. Budapest, 1913.

1914.

Kazinczy 1790—1794-ig kiadott fordításai. Irod. Közl. 1914. évf.
Adalékok Tompa Mihály életrajzához. Egy. Phil. Közlöny. 1914. évf.
Az 1790 utáni visszahatás és Kazinczy. Budapesti Szemle. 1914. évf.
Kazinczy Ferenc fordításai. Akadémiai Értesítő. 1914. évf.
A nemzeti felbuzdulás. Századok. 1914. évf.
Kazinczy a szabadelvű és demokrata eszmék szolgálatában. Irodalomtörténet. 1914. évf.
Kazinczy Lajos. Adalékok Zemplén Vármegye Történetéhez. 1914. évf.

1915.

Jelentés a gr. Teleki-pályázatról. Akadémiai Értesítő. 1915. évf.
Kazinczy Ferenc és kora. I. köt. Budapest, 1915. A M. T. Akadémia által jutalmazott mű.
Irodalmi és közállapotaink a XIX. század elején. Akadémiai Értesítő. 1915. évf.

1916.

Jelentés a gr. Teleki-pályázatról. Akadémiai Értesítő. 1916. évf.

1917.

Kazinczy Marmontel-fordítása. Irodalomtörténeti Közlemények. 1917. évf.
Arany János kiadatlan bírálat. Magyar Nyelv. 1917. évf.

1918.

Mutatvány a M. N. Muzeum Országos Széchenyi-könyvtárában őrzött irodalmi levelestár készülő katalógusából. Magyar Könyvszemle. 1918. évf.

Tompa Mihály emlékezete születésének századik évfordulóján. Budapest, 1918. Akadémiai Emlékbeszédek. XVII. köt.

Jelentés a Nádasdy-pályázatról. Akadémiai Értesítő. 1918. évf.

Kazinczy Ossian-forldítása. Magyar Nyelv. 1918. évf.

Egyéb munkái.

1884-től 1918-ig számos könyvismertetést és népszerű irodalomtörténeti cikket írt a következő folyóiratokba és hírlapokba: Figyelő, Irodalomtörténet, Századok, Egyetemes Philológiai Közlöny, Budapesti Szemle, Vasárnapi Ujság, Fővárosi Lapok, Ország-Világ, Magyar Szalon, Pesti Napló, Egyetértés, Budapesti Hírlap, Nemzet.

III.

Az életére és munkáira vonatkozó irodalom.

Hornyik János: *Kecskeméti írók.* Kecskemét, 1901.

Ferenczi Zoltán: *Váczy János.* Akadémiai tagajánlások 1908-ban. Kézirat gyanánt kiadja a M. T. Akadémia. Budapest, 1908.

Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái.* XIV. köt. Budapest, 1914.

Sebestyén Gyula: *Beszéd Váczy János ravatalánál.* Akadémiai Értesítő. 1918. évf.

Pintér Jenő: *Váczy János.* Irodalomtörténet. 1918. évf.

Császár Elemér: *Váczy János.* Egy. Phil. Közlöny. 1918. évf.

Kempf József: *Váczy János.* Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny. 1918—1919. évf.

Gesztesi Gyula: *Váczy János halálára.* Uj Nemzedék. 1918. évf.

